

Crítica

Castelló d'Empúries a través de mapes i plànols

RIBAS I TORRES, Pascual.
Atles de Castelló d'Empúries. Segles XVII al XIX.
 Ajuntament de Castelló d'Empúries.
 Figueres, 2001. 90 pàgines.

Els atles històrics són elements clau per al coneixement i la interpretació del passat d'un indret, però també per pensar com volem que sigui aquest indret en el futur. Cal sospesar l'herència del passat dels llocs, entendre tot el patrimoni acumulat al llarg dels segles, i posar aquesta visió històrica global al servei de qualsevol projecte de futur. En aquest sentit, els atles històrics són eines bàsiques per prendre la mida al territori.

Castelló d'Empúries té la sort de ser dels pocs municipis catalans que disposen del seu propi atlas històric. El referent més proper el teníem fins ara en l'*Atles de les ciutats de Girona* coeditat pel Col·legi d'Arquitectes i la Diputació de Girona, en el qual, junt amb moltes altres ciutats gironines, es reproduïen dos plànols de Castelló. Ara, el treball de Pascual Ribas recull la toponímia històrica del municipi de Castelló a partir de cartografia inèdita anterior al segle XX i dels capbreus i llevadors de comptes que comencen en el segle XV.

L'atles consta de dues parts. La primera és una transcripció de les explicacions i les notes marginals —que descriuen carrers i places, cortals i paratges del Castelló del segle XVIII— que es troben en un llibre de la paboria de Castelló d'Empúries dipositat a l'Arxiu Capitular de la Catedral de Girona. És un llibre recopilatori

d'altres de més antics sobre establiments emfiteùtics de la paboria de Castelló, durant el període comprès entre els anys 1322 i 1563. La majoria de notes sembla que siguin de la segona meitat del segle XVIII, per la qual cosa representen una excel·lent actualització dels noms dels indrets i la recuperació dels que havien caigut en l'oblit.

A la segona part trobem la catalogació, reproducció i descripció de deu plànols que temporalment abracen quasi dos segles, des del 1629 fins al gener del 1809, i que denoten l'interès de cada moment per dominar el territori. Són plànols de procedència diversa (Biblioteca Nacional, Servicio Geográfico del Ejército, Arxiu Parroquial de Castelló d'Empúries, Ajuntament de Palamós), tot i que per nombre i interès destaquen els que es localitzen a l'Arxiu Capitular de la Catedral de Girona, proves documentals sobre terrenys delmables qüestionats per estaments eclesiàstics al llarg d'aquest període històric.

Castelló disposa, des d'ara, d'un document de referència per a futurs treballs d'investigació en geografia, història, toponímia, etc. A títol d'exemple, d'aquest atlas se'n poden valer els estudiosos que s'engresquin a fer una reconstrucció del paisatge de Castelló des del segle XVII fins avui, fent especial atenció en els canvis experimentats per elements tan singulars del paisatge atemporal com són el mateix recorregut de la Muga i els seus afluents, el traçat dels camins, els estanys (com el de Castelló, magníficament documentat), els pobles, les terres de conreu, les closes, etc. Però per sobre de tot, i tal com

diu el mateix autor, l'obra pot servir «per despertar el cuc de la curiositat i perquè sigui consultat pels castellanins de soca-rel [...] o bé senzillament guaitar-los [els plànols i mapes] per la bellesa dels seus dibuixos».

Anna Ribas

Calella, en estat de canvi

ESTEBA ZURBRÜGG, Miquel.
Calella, de la pesca al turisme.
 Quaderns de Palafrugell, núm. 10.
 Palafrugell, 2001. 218 pàgines.

Diuen que de calellencs de soca-rel en queden ben pocs, però també diuen que tothom que hi ha viscut, n'és descendent o hi té alguna relació que no sigui purament circumstancial afirma convençut que «ser de Calella» indica alguna cosa més que simple pertinença.

Sembla evident que, al costat d'indiscutibles condicionants genètics i hereditaris, hi ha també d'altres aspectes mediambientals, econòmics i socials que ajuden a modelar, si no a determinar, el caràcter dels individus i el de la comunitat que n'ha sorgit. El fet de formar part d'un grup, especialment si es tracta de petits nuclis endogàmics i autosuficients durant molts anys, comporta l'existència d'uns trets diferencials perceptibles des de l'exterior que esdevenen un senyal d'identitat i que expliquen els costums, el tarannà o la manera d'expressar-se propis d'una contrada.

Calella, com gairebé tots els indrets que s'han fet a si mateixos a força de constància, treball

i una gran voluntat de convivència, no n'és una excepció.

Per això està bé que hi hagi gent inquieta i preocupada per resseguir l'evolució històrica d'una localitat, gent com Miquel Esteba, un calellenc llicenciat en dret i administrador de finques, col·laborador habitual en revistes i setmanaris del Baix Empordà, capaç d'adonar-se de la importància d'aquests petits detalls que singularitzen cada poble i cada gent, i de percebre els trets que estableixen la particularitat de les diverses identitats.

I està bé que hi hagi institucions que canalitzin aquestes inquietuds a través de publicacions, com ara els Quaderns de Palafrugell, que garanteixen rigor i amenitat: llibres de caràcter informatiu, testimonial i divulgador que procurin sobrepassar el seu caràcter local —gràcies al qual esdevenen imprescindibles per als qui s'hi senten implicats directament (veïns i afillats)— i fer-se atractius per a tots aquells que encara tenen ganes de saber com es vivia prop o lluny de casa seva.

Inscrit en els paràmetres que defineixen la col·lecció, el llibre de Miquel Esteba fa un recorregut cronològic —sovint trencat per anades i vingudes que li serveixen per il·lustrar comparativament algun fet— de la petita història del poble, centrat espe-